

Vereniging Publiek Vervoerrecht

Vereniging Publiek Vervoerrecht

Verslag voorjaarsvergadering 2007

'Samenloop bij ongevallenonderzoek.'

door mr.dr. H.L. van Traa-Engelman, secretaris VPV

Inleiding

Op 25 mei 2007 vond te Utrecht bij de Nederlandse Spoorwegen de voorjaarsvergadering van de Vereniging Publiek Vervoerrecht ("VPV") plaats. Onderwerp was de samenloop die ontstaat indien verschillende instanties - meestal tegelijkertijd - onderzoek verrichten naar de toedracht van een ongeval. Centraal stond de vraag hoe deze onderzoeken zich tot elkaar verhouden. Hoe te handelen indien een bij een ongeval betrokken persoon of onderneming wordt bevraagd of verhoord en een verklaring moet afleggen die voor hemzelf of derden strafrechtelijk belastend zijn of tot civielrechtelijke aansprakelijkheid kan leiden? Hoe werkt artikel 61 van de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid dat bepaalt dat een conclusie of aanbeveling van de Onderzoeksraad niet een vermoeden van schuld of aansprakelijkheid behelst? welke bescherming biedt artikel 69 van die wet die bepaalt dat door de Onderzoeksraad verzamelde gegevens niet voor een straf-, civiel of tuchtrechtelijke procedure gebruikt mag worden? Is de veiligheid gediend met strafrechtelijke handhaving? En hoe werken de afstemmingsprotocollen die het Openbaar Ministerie ("OM") met diverse instanties is overeengekomen in de praktijk?

Over deze vragen hielden achtereenvolgens de heer A. Sloetjes, sectorsecretaris van de Onderzoeksraad voor veiligheid, de heer mr R. Pessers, advocaat te Rotterdam en de heer drs. G. Middeldorp, senior beleidsmedewerker Bureau Verkeershandhaving Openbaar Ministerie, een inleiding.

Welkomstwoord

Daaraan voorafgaand schetste gastheer ir. dr. A.W. Veenman, president-directeur van de Nederlandse Spoorwegen, in zijn welkomstwoord de ontwikkelingen en de veranderingen in de spoorindustrie in de afgelopen tien jaren. Door de toegenomen vervoersomvang is het Nederlandse spoorwegnet het drukst bereden net ter wereld. En ondanks dat spoorvervoer één van de veiligste vervoermodaliteiten is, komen ongevallen toch voor. De heer Veenman onderstreepte dat onderzoek naar de toedracht van spoorwegongevallen van groot belang is voor de verdere verhoging van de veiligheid op en rond het spoor. Ook is het van belang om snel

Postbus 2888
3000 CW Rotterdam

Weena 690
3012 CN Rotterdam

t (010) 224 61 95
f (010) 412 40 89

info@verenigingpubliekvervoerrecht.nl
www.verenigingpubliekvervoerrecht.nl

ABN AMRO 41.10.01.663
GIRO 55.17.033

KVK AMSTERDAM 40537736

de civielrechtelijke aansprakelijkheid vast te kunnen stellen. Zeker als er reizigers bij een ongeval zijn betrokken, wordt er snel duidelijkheid verlangd wie aansprakelijk is. De heer Veenman was verheugd dat de spanning tussen enerzijds het algemene belang dat noopt tot maximale openheid en transparantie om tot veiligheidsaanbevelingen te kunnen komen en anderzijds de belangen van een bij een ongeval betrokken persoon die mogelijk subject is van een strafrechtelijk - of civielrechtelijk onderzoek, door de VPV tot onderwerp voor deze voorjaarsvergadering was gekozen. Het is voor een treinmachinist, verkeersleider, piloot of gevangenenbewaarder ¹ al erg genoeg als hij betrokken is bij een ongeval. Hij mag dan niet ook nog vermalen worden tussen de verschillende soorten onderzoeken die op hem losgelaten worden, met alle juridische voetangels en klemmen van dien. Uit hoofde van goed werkgeverschap is het nodig de werknemer hiertegen te beschermen. De heer Veenman concludeerde dat een continue verhoging van de (spoorweg)veiligheid leidend moet zijn en dat dat niet ten koste mag gaan van een samenlopend onderzoek naar de strafrechtelijke - of civielrechtelijke aansprakelijkheid.

Opzet en functioneren van de Onderzoeksraad voor veiligheid

Als eerste spreker kreeg de heer A. Sloetjes, sectorsecretaris bij de Onderzoeksraad voor veiligheid, het woord. Alvorens op het samenloophema in te gaan, gaf de heer Sloetjes een korte toelichting op de taak en het functioneren van de Onderzoeksraad voor veiligheid² (hierna "de raad" genoemd).

De raad is gestart op 1 februari 2005 bij de inwerkingtreding van de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid (hierna ook "Rijkswet" genoemd). De raad vervangt de voormalige Raad voor de Transportveiligheid, de Raad voor de Scheepvaart (op nog nader te bepalen datum), de Tijdelijke Commissie Ongevallenonderzoek Defensie en diverse ad hoc commissies³.

De raad heeft tot taak, met als uitsluitende doel toekomstige voorvallen te voorkomen of de gevolgen daarvan te beperken, te onderzoeken en vast te stellen wat de oorzaken of vermoedelijke oorzaken van individuele of categorieën voorvallen en van de omvang van hun gevolgen zijn en daaraan zo nodig aanbevelingen te verbinden. De wettelijke basis voor deze taak en de daarvoor benodigde bevoegdheden is behalve in de Rijkswet neergelegd in het Rijksbesluit Onderzoeksraad voor veiligheid⁴, het Besluit Onderzoeksraad voor veiligheid⁵ en de Regeling Onderzoeksraad voor veiligheid⁶. Daarnaast zijn afstemmingsprotocollen tot stand gekomen als bedoeld in artikel 24 Besluit Onderzoeksraad voor veiligheid waarin afspraken zijn vastgelegd tussen enerzijds de raad en anderzijds het OM en diverse inspecties over de wijze waarop de diverse onderzoeken gecoördineerd en afgestemd worden. Tenslotte is de raad verplicht een onderzoeksprotocol op te stellen met betrekking tot de door hem te hanteren onderzoeksmethoden en dat openbaar te maken⁷.

Het werkterrein van de raad is ruim geformuleerd. Algemeen criterium voor het doen van

onderzoek is dat uit het voorval⁸ naar verwachting lering kan worden getrokken ter vergroting van de veiligheid. De raad is bevoegd onderzoek te doen naar alle transportongevallen⁹, defensieongevallen in alle krijgsmachtonderdelen¹⁰, ongevallen in de industrie¹¹ en de dienstverlening, ongevallen met betrekking tot de gezondheid van mens en dier¹² of die de voedselketen raken, natuurrampen, branden en explosies. De raad heeft niet alleen tot taak de feitelijke oorzaken te achterhalen, maar ook het opsporen van structurele veiligheidstekorten om op die manier een bijdrage te leveren aan het daadwerkelijk vergroten van de veiligheid in Nederland. De raad is niet bevoegd onderzoek te doen naar ernstige verstoringen van de openbare orde, handhaving van de rechtsorde en naar (buitenlands) 'militair' optreden van de krijgsmacht.

De raad is gevestigd te 's-Gravenhage, bezit rechtspersoonlijkheid en is een zelfstandig bestuursorgaan. De raad zelf bestaat uit vijf raadsleden, waarvan Prof. Mr. Pieter van Vollenhoven de voorzitter is. Daarnaast kent de raad ongeveer 75 buitengewone raadsleden en deskundigen, die zitting hebben in de zogenaamde sectorcommissies en parttime aan de raad zijn verbonden. De raad wordt ondersteund door het Bureau, waar ongeveer 55 fulltime medewerkers werkzaam zijn. Daarnaast kan een beroep worden gedaan op de diverse inspecties voor het tijdelijk detacheren van deskundigen en kunnen ook deskundigen van andere organisaties (zoals universiteiten, TNO etc.) worden ingehuurd. In bepaalde gevallen worden aan het onderzoeksteam ook deskundigen toegevoegd van een bedrijf dat specifieke kennis heeft van een object dat bij het ongeval betrokken was (bijvoorbeeld de fabrikant van een verongelukt vliegtuig). Door deze mogelijkheden om externe experts in te schakelen is gewaarborgd dat de raad steeds over de benodigde specifieke deskundigheid kan beschikken.

In geval van een ongeval of een ernstig incident in de luchtvaart, ernstige ongevallen in het treinverkeer en (over enige tijd) de zeescheepvaart of grootschalige ongevallen met gevaarlijke stoffen, heeft de raad (op grond van internationale regelgeving) een onderzoeksplicht. Voor de overige ongevallen/incidenten is het aan de raad om te besluiten of wel of niet tot een (verkenmend) onderzoek wordt overgegaan. Bepalend voor die beoordeling is primair de mate waarin een raadsonderzoek naar verwachting kan bijdragen aan het wegnemen van maatschappelijke

¹ Denk aan de brand bij het cellencomplex in het detentie- en uitzendcentrum op Schiphol - Oost in de nacht van 26 op 27 oktober 2005.

² Rijkswet van 2 december 2004, houdende instelling van een Onderzoeksraad voor veiligheid. Zie Stb. 2004, 677 en het inwerkingtredingsbesluit van 6 januari 2005, gepubliceerd in het Stb. 2005, 20. Daarbij zijn ingetrokken de Wet Raad voor de Transportveiligheid en de Marinescheepsongevallenwet.

³ Zo zijn ad hoc commissies ingesteld na de vuurwerkrampe te Enschede (Commissie Oosting) en de Nieuwjaarsbrand te Volendam (Commissie Alders).

⁴ Ziet stb. 2004, 679.

⁵ Zie Stb. 2004, 680.

⁶ Zie Stcrt. 2005, 21.

⁷ Het onderzoeksprotocol is nog in ontwikkeling. Zodra de definitieve versie is vastgesteld zal het op de website van de raad worden geplaatst (www.onderzoeksraad.nl).

⁸ Het begrip "voorval" is de algemene betiteling voor te onderzoeken gebeurtenissen. Dit omvat ongevallen en incidenten. Een "ongeval" is een gebeurtenis waarbij schade en/of overlijden of letsel ontstaat. Een "incident" is een bijna-ongeval.

⁹ Zoals de drie ontsparingen bij Amsterdam CS in 2005 en de ontsparingen bij RandstadRail, voorvallen met commerciële luchtvaartuigen en helikopters etc.

¹⁰ Zoals het verongelukken van een F 16 straaljager bij een schietoefening boven de Waddenzee op 19 juli 2006.

¹¹ Bijvoorbeeld naar een arbeidsongeval bij een reparatie van een gasdistributieleiding in Assen eind september 2004.

¹² Medio 2006 is een onderzoek gestart naar kindermishandeling in Nederland. Voorts wordt momenteel onderzoek gedaan naar het functioneren van de afdeling cardiologie van het Radboudziekenhuis te Nijmegen.

onrust en/of het opsporen van structurele veiligheidsproblemen (die nog onvoldoende bekend zijn of onderkend worden).

De onderzoekers van de raad zijn bevoegd elke plaats te betreden, met inbegrip van het woongedeelte van een schip. Een woning niet aan boord van een schip wordt slechts betreden met toestemming van de bewoners. Verder zijn de onderzoekers bevoegd de situatie ter plaatse te laten bevroeren, bij gevaar van teloor gaan zaken in beslag te nemen, inlichtingen te vorderen, inzage te vorderen van gegevens en bescheiden en daarvan kopieën te maken, zaken te onderzoeken en daarvan monsters te nemen en verpakkingen te openen¹³. Tevens is de voorzitter van de raad bevoegd tot het laten verrichten van sectie op het stoffelijke overschot van personen die bij het voorval zijn omgekomen¹⁴.

Behoudens het wettelijke verschoningsrecht (zoals dat bijvoorbeeld voor advocaten geldt) is een ieder verplicht aan de onderzoekers van de raad alle medewerking te verlenen die deze redelijkerwijs kunnen vorderen bij de uitoefening van hun bevoegdheden. Daarbij is bepaald dat de onderzoekers slechts gebruik mogen maken van hun bevoegdheden voor zover dat redelijkerwijs voor het onderzoek nodig is.

De raadsonderzoeken monden doorgaans uit in een openbaar eindrapport. De raad streeft er naar dit zo snel mogelijk te doen maar in ieder geval binnen twaalf maanden na het voorval. Voorafgaand aan de openbaarmaking, zendt de raad het concept eindrapport toe aan de bij het ongeval betrokken personen en organisaties. Zij hebben vier weken de tijd om schriftelijk commentaar te leveren en zijn tot geheimhouding verplicht totdat het rapport door de raad openbaar is gemaakt. Indien het commentaar daartoe aanleiding geeft, kan de raad het rapport aanpassen. Indien geen aanpassing conform de essentie van het commentaar plaatsvindt, geeft de raad in zijn rapport de redenen daarvoor aan.

Het eindrapport is openbaar. Niet openbaar - en dus ook niet onderworpen aan de Wet openbaarheid van bestuur - zijn het concepteindrapport, de door de raad verzamelde informatie en informatie die de raad aan derden heeft verstrekt.

Het rapport dient in ieder geval, voor zover het onderzoek zich daartoe uitstrekt, te bevatten: a) een analyse van de toedracht van het voorval en het omgaan met de gevolgen alsmede de gegevens waarop deze analyse berust, b) de vaststelling van de (vermoedelijke) oorzaken en c) de constatering van structurele veiligheidstekorten en daaraan verbonden aanbevelingen.

Indien de raad aan een niet-bestuursorgaan (bijvoorbeeld een vervoerder) een aanbeveling heeft gedaan, dient deze binnen één jaar aan de betrokken minister en met afschrift aan de

¹³ Zie over de bevoegdheden van de raad de artikelen 32 tot en met 40 van de Rijkswet.

¹⁴ Zie artikel 73 van de Wet op de lijkbezorging.

raad mede te delen op welke wijze hij gevolg zal geven aan de aanbeveling. Het niet voldoen aan deze verplichting is strafbaar. Indien een aanbeveling aan een bestuursorgaan is gedaan, dient dit orgaan binnen zes maanden zijn standpunt daaromtrent kenbaar te maken aan de betrokken minister met afschrift aan de raad. Deze termijn kan ten hoogste tweemaal met drie maanden worden verlengd.

De raad is wel bevoegd een onderzoek in te stellen naar de mate waarin c.q. wijze waarop aanbevelingen worden opgevolgd, maar beschikt niet over dwangmiddelen om opvolging af te dwingen. Het beoordelen van de reacties op de aanbevelingen is in die zin een zaak voor de politiek, dat de reacties in eerste instantie worden beoordeeld door 'de minister die het aangaat' en dat het ministerie van Binnenlandse Zaken periodiek verslag uitbrengt aan de Tweede Kamer over alle reacties en de wijze waarop de betreffende ministers daarmee zijn omgegaan.

Aansluitend ging de heer Sloetjes in op het samenloopthema. Hij gaf aan dat in dit verband globaal de volgende zes soorten onderzoek kunnen worden onderscheiden:

- a) intern onderzoek van de betrokken organisaties, gericht op het vinden van de oorzaken en het en nemen van verbetermaatregelen;
- b) onderzoek door schade-experts, advocaten, verzekeraars, etc. gericht op de aansprakelijkheidsvraag en de omvang van de schade;
- c) onderzoek door de bevoegde inspectie(s), gericht op het toezicht op en de handhaving van de wet- en regelgeving;
- d) strafrechtelijk onderzoek door politie en justitie, gericht op de opsporing en vervolging in verband met strafbare feiten;
- e) tuchtrechtelijk onderzoek, dat ziet op de handhaving van waarden en normen binnen een specifieke beroepsgroep en
- f) onderzoek door de raad, gericht op het verschaffen van duidelijkheid over de toedracht en oorzaken, alsmede het opsporen van structurele veiligheidsproblemen en het doen van aanbevelingen ter voorkoming van dergelijke ongevallen/problemen in de toekomst.

Ten aanzien van eventuele samenloopproblemen werd door de heer Sloetjes onderscheid gemaakt tussen enerzijds de mogelijkheid dat onderzoeken elkaar onderling belemmeren en anderzijds de mogelijkheid dat de bij het ongeval betrokken personen en organisaties nadelige gevolgen ondervinden van het feit dat er meerdere onderzoeken plaatsvinden.

Met het oog op de eerstgenoemde samenloopproblemen zijn er afstemmingsprotocollen tot stand gekomen tussen de raad, het OM en de diverse inspecties. De essentie van deze protocollen is dat afstemming van de activiteiten verplicht wordt gesteld en dat er tussen de instanties - voor zover dat is toegestaan en zinvol wordt geacht - informatie wordt uitgewisseld. Zo bepaalt artikel 14 van het Besluit politieregisters dat het door de politie opgestelde procesverbaal desgevraagd (en voor zover benodigd voor een goede uitvoering van zijn taak) aan de

raad kan worden verstrekt. Verder is in de protocollen geregeld dat de genoemde instanties ten aanzien van de 'factfinding', het in beslag nemen van objecten, het laten verrichten van specialistische deelonderzoeken, etc. gemeenschappelijke acties kunnen ondernemen. Volgens de heer Sloetjes kan in algemene zin worden gesteld dat de afstemming met justitie/politie en de inspecties inmiddels goed loopt. Wel kunnen er ten aanzien van mogelijke interferenties tussen de verschillende onderzoeken verbeterpunten worden genoemd. Hij doelde daarbij o.a. op de problemen die de bij een ongeval betrokken bedrijven kunnen ondervinden als ze in het kader van hun eigen onderzoek toegang willen krijgen tot de afgeschermdde ongevallocatie, in beslag genomen objecten, etc. Als ander zorgpunt werd door de heer Sloetjes genoemd, dat soms sprake is van een onduidelijke scheiding/overgang tussen enerzijds het onderzoek dat een inspectiedienst instelt vanuit de rol van "toezichthouder" en anderzijds het onderzoek dat - door diezelfde of een andere inspectiedienst danwel de politie c.q. justitie - wordt gedaan in het kader van het opsporen/vervolgen van strafbare feiten.

Ten aanzien van de andere soort samenloopproblemen is de kernvraag of er voldoende balans bestaat tussen enerzijds de individuele belangen van de bij een voorval betrokken personen/organisaties bij de afwikkeling van de schade en hun positie in straf-, tucht - of bestuursrechtelijke procedures en anderzijds het algemene belang van de samenleving en de overheid in de zin van het wegnemen van structurele veiligheidsproblemen, toezicht op en handhaving van de wet- en regelgeving en het opsporen/vervolgen van strafbare feiten. Een dergelijk belangenconflict kan zich ten aanzien van een raadsonderzoek bijvoorbeeld voordoen in de zin dat door de publicatie van het eindrapport het voorval zelf of "belastende" informatie over de toedracht/oorzaken ervan bekend wordt bij justitie, de rechterlijke macht, de betrokken inspecties en/of een potentiële tegenpartij. Ook is het uiteraard mogelijk dat de conclusies en/of aanbevelingen van de raad niet (volledig) overeenkomen met het standpunt van de betrokken personen/organisaties. In dit verband moet volgens de heer Sloetjes voorop worden gesteld, dat de individuele belangen in zekere zin ondergeschikt zijn aan het algemene belang dat structurele veiligheidsproblemen zo effectief mogelijk worden aangepakt. Verder wees hij er op dat in de Rijkswet diverse bepalingen zijn opgenomen die de individuele belangen van de betrokken personen/organisaties beschermen. Zo kan worden geconstateerd:

- a) dat vanuit de raad geen aangifte mag worden gedaan van strafbare feiten die bij een onderzoek aan het licht komen (met uitzondering van zaken als moord, doodslag, meeneed, ambtsmisdrijven en belemmering van het onderzoek);
- b) dat potentieel gevoelige informatie niet kan worden gevorderd door het OM of de inspecties en evenmin door middel van een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur;
- c) dat de onderzoekers van de raad niet kunnen worden opgeroepen als getuige-deskundige;
- d) dat bepaalde informatie (als verklaringen van betrokkenen/getuigen, opnamen van gesprekken tussen machinisten/piloten/etc. en verkeersleiders, medische- of privé-informatie

van betrokkenen, gegevens die zijn ontleend aan een vluchtrecorder, cockpit voice recorder of een reisgegevensrecorder en de transcripten daarvan) alleen in het eindrapport wordt opgenomen als dat wezenlijk is voor de analyse van de toedracht/oorzaken of de onderbouwing van de conclusies/aanbevelingen;

- e) dat de betrokken personen/organisaties de mogelijkheid krijgen om commentaar te leveren op het conceptrapport;
- f) dat het eindrapport weliswaar openbaar is maar niet mag worden gebruikt als bewijs in een strafrechtelijke, tuchtrechtelijke of civielrechtelijke procedure of als basis voor een disciplinaire maatregel of een bestuurlijke sanctie/maatregel;
- g) dat een conclusie of aanbeveling niet een vermoeden van schuld aan of aansprakelijkheid wegens een voorval behelst¹⁵.

De heer Sloetjes gaf aan dat de veel gehoorde stelling dat de raad in zijn rapport geen melding mag maken van de "fouten" die in het kader van het ongeval door de betrokkenen zijn gemaakt, op een misverstand berust. Integendeel; in de Rijkswet is bepaald dat de raad in zijn eindrapport o.a. de (vermoedelijke) oorzaken dient te vermelden en daarbij wordt geen uitzondering gemaakt voor "menselijk falen". Het benoemen van de zaken die fout zijn gegaan is bovendien nodig om de effectiviteit van de vigerende wet- en regelgeving te kunnen beschrijven. Daarbij is het immers van belang of het ongeval is ontstaan omdat de regels niet toereikend waren of omdat ze niet werden opgevolgd. De bescherming ten opzichte van andere onderzoeken wordt gevormd door de afscherming van de informatie die de raad heeft verzameld en het feit dat het eindrapport van de raad niet als bewijs mag worden gebruikt. Dat laatste sluit echter niet uit dat het eindrapport mede van invloed kan zijn op de publieke opinie en politieke beoordeling, alsook richtinggevend kan zijn bij de andere onderzoeken. Er is wel een belangrijk verschil met de andere onderzoeken in de zin dat het raadsonderzoek niet is gericht op de individuele fouten maar op de achterliggende systeemfouten.

De heer Sloetjes sloot zijn inleiding af met de conclusie dat naar zijn mening sprake is van een voldoende balans tussen de individuele en de algemene belangen.

De positie van de onderzochte

De heer mr R. Pessers, advocaat bij Van Traa Advocaten te Rotterdam, ging in zijn inleiding in op de positie van de onderzochte. Niet alleen wordt deze geconfronteerd met diverse soorten onderzoeken, ook de nazorg voor de slachtoffers en de nabestaanden en het omgaan met publiciteit in de media vergen kort na een ongeval aandacht.

De heer Pessers stipte aan dat op grond van artikel 3 van de Rijkswet de raad tot taak heeft onderzoek te verrichten en aanbevelingen te doen met het uitsluitende doel toekomstige on-

¹⁵ Zie de artikelen 55, 61, 69 en 70 van de Rijkswet, opgenomen aan het slot van dit verslag.

gevallen te voorkomen. Daarbij beschikt de raad over een groot aantal bevoegdheden zoals door de heer Sloetjes hiervoor uiteengezet.

Met betrekking tot het door de raad te houden onderzoek, komt aan de raad een grote mate van vrijheid toe. Zo kan de raad een openbare zitting houden en getuigen of deskundigen oproepen die dan de eed of de belofte dienen af te leggen. Verplicht is de raad daartoe echter niet. Voorts is het verloop van de verdere procedure opengelaten. Uitsluitend is bepaald dat zodra de raad besluit tot het instellen van een onderzoek, er een onderzoeker wordt aangewezen die daarover de leiding heeft. Opmerkelijk is verder dat de raad bij het onderzoek ook gebruik kan maken van de medewerkers van de onderzochte instelling. Tijdens de aansluitende discussie werd duidelijk dat dit alleen bij onderzoek in de luchtvaart voorkomt. Meer procedurevoorschriften zijn – tot het moment van het voor commentaar toezenden van het concepteindrapport – niet gegeven.

De onderzochte is wettelijk verplicht op verzoek van de raad informatie te vertrekken en ondersteuning te bieden. De achtergrond van bepaalde vragen wordt veelal niet vermeld. Voorts wordt de onderzochte niet op de hoogte gesteld van wie er worden gehoord en wat er verklaard wordt, laat staan dat hij de gelegenheid krijgt daar te reageren. Daarnaast wordt de onderzochte – anders dan in een strafrechtelijke procedure – niet formeel op de hoogte gehouden van de voortgang van het rapport of de denkrichting van de raad. Ook maakt de raad niet bekend wat haar onderzoekssystematiek is. Deze is niet vermeld in het (concept)eindrapport. Dit is vreemd gezien het bepaalde in artikel 65 van de Rijkswet op grond waarvan de raad met betrekking tot de door hem te hanteren onderzoeksmethoden verplicht is een onderzoeksprotocol op te stellen en deze openbaar te maken¹⁶. Ook op de website van de raad staat vermeld dat de onderzoekssystematiek bij aanvang van het onderzoek wordt vastgesteld.

Verder kan de raad gebruik maken van informatie die niet in het rapport wordt opgenomen. Zo maakt artikel 55 lid 3 het mogelijk dat gegevens ontleend aan afgelegde verklaringen, vastgelegde communicatie, medische – of privé–informatie, een vlucht- of cockpit voice recorder, meningen en door de raad opgestelde documenten niet als zodanig in het rapport worden opgenomen. Opname geschiedt slechts indien deze gegevens naar het oordeel van de raad wezenlijk zijn voor de analyse van het voorval en de onderbouwing van de conclusies.

De betrokken leidinggevende van de onderzochte wordt niet per definitie gehoord. Er worden geen, of in elk geval niet altijd, schriftelijke verklaringen opgesteld en ter controle en ondertekening toegestuurd.

Tot slot verdient vermelding dat de juridische positie van de aan de onderzoekers toegevoegde

¹⁶ Zie hiervoor noot 7.

personeel van de onderzochte onduidelijk is. Hen wordt een geheimhoudingsplicht opgelegd en verwacht mee te werken aan een onderzoek, hetgeen tot een loyaliteitsconflict met zijn werkgever kan leiden.

Indien de onderzochte vervolgens – onder geheimhouding – wordt geconfronteerd met een concepteindrapport, is het gelet op het vorenstaande niet goed mogelijk daarop te reageren nu zich veel aan de waarneming van de onderzochte onttrekt. De onderzochte is niet in staat de onderliggende informatie op juistheid en volledigheid te toetsen, tenzij deze informatie expliciet in het rapport staat vermeld. Dit is anders dan bij een strafrechtelijke procedure waarbij de (raadsman van de) verdachte steeds in staat wordt gesteld alle bewijsmiddelen te toetsen. Nog daargelaten dat de termijn van vier weken – zeker bij grotere en complexe ongevallen – waarbinnen commentaar moet worden geleverd erg kort is, is het zeer moeilijk om de raad te overtuigen wijzigingen door te voeren als het conceptrapport al voor commentaar circuleert. Indien vervolgens het eindrapport openbaar wordt gemaakt, wordt dat eindrapport pas kort daarvoor aan de onderzochte verstrekt.

De vraag is of met deze procedure een goed ongevallenonderzoek voldoende is gewaarborgd. Zou niet meer transparantie ten opzichte van de onderzochte mogen worden verlangd? En zou niet moeten worden afgestapt van de mogelijkheid om werknemers van de onderzochte in te schakelen voor het onderzoek?

Anderzijds is het ook de vraag waarom een eindrapport niet zou mogen worden gebruikt voor een straf- of civielrechtelijke beoordeling, zoals onder de oude wetgeving het geval was?

De huidige Nederlandse regeling is bijvoorbeeld veel restrictiever op dit punt dan die in bijvoorbeeld Engeland en Zwitserland. Deze heeft tot gevolg dat naar één feitencomplex meermaals zelfstandig onderzoek moet worden gedaan door de overheid en ook de betrokken partijen. Is dat wenselijk? Eén en dezelfde persoon zal eventueel in verschillende hoedanigheden (bijvoorbeeld enerzijds als getuige en anderzijds als verdachte) worden gehoord door de onderzoeker van de raad, een medewerker van de arbeidsinspectie, de politie, de experts van de betrokken partijen en verschillende rechters (in het kader van de strafrechtelijke- of civielrechtelijke procedure). Kan van deze persoon (die mogelijk kort daarvoor een traumatische gebeurtenis heeft meegemaakt) verwacht worden dat hij/zij instaat is onderscheid te maken tussen de verschillende onderzoeken en de mogelijke consequenties daarvan?

Voorts pleitte Pessers ervoor dat de raad zich in haar rapporten en persberichten verre houdt van de schuldvraag. Anders wordt zij officier van justitie en rechter tegelijkertijd, zonder dat de onderzochte in staat is om zich daartegen te verweren. Aan de hand van een tweetal voorbeelden met betrekking tot een ongeval met draagvleugelboten op het Noordzeekanaal en de brand in het cellencomplex te Schiphol-Oost, stelde Pessers de vraag wat feitelijk de betekenis

is van artikel 61 van de Rijkswet inhoudende dat een conclusie of aanbeveling geen vermoeden van schuld aan of aansprakelijkheid wegens een ongeval behelst. De desbetreffende persberichten gaven een voor de aansprakelijkheidsvraag relevante lading aan de uitkomsten van het onderzoek.

Ook Donner schreef naar aanleiding van het concepteindrapport over de brand in het cellencomplex aan de Tweede Kamer dat het conceptrapport veel verder gaat dan de oorzaak vast te stellen teneinde ongevallen te voorkomen. Donner is van mening dat het rapport onbedoeld vermoedens van schuld en aansprakelijkheid lijkt te bevatten. In ieder geval staat vast dat het rapport politieke gevolgen had voor hem en voor minister Dekker die immers naar aanleiding hiervan zijn afgetreden zonder het debat met de Tweede Kamer af te wachten.

Spreker stelt de vraag of deze koers wel verstandig is. Het risico bestaat dat hierdoor toch terughoudender wordt omgegaan met het verstrekken van inlichtingen aan de raad. Voorts kan niet worden uitgesloten dat de geloofwaardigheid van de raad wordt aangetast indien de straf- of civiele rechter te zijner tijd in een aantal gevallen tot een ander oordeel zou komen ten aanzien van de schuldvraag. Pessers pleitte er voor om bij de evaluatie van de wet de onderzochten in de gelegenheid te stellen geanonimiseerd hun ervaringen met het onderzoek van de raad te delen met degenen die de evaluatie zullen uitvoeren.

Het strafrechtelijk onderzoek

Als laatste hield de heer drs. G. Middeldorp, senior beleidsmedewerker Bureau Verkeershandhaving Openbaar Ministerie (BVOM), een inleiding over samenloop met het strafrechtelijk onderzoek.

Daaraan voorafgaand schetste de heer Middeldorp kort de taken van het BVOM. Het BVOM is belast met de ontwikkeling van het opsporings- en vervolgingsbeleid voor alle vervoermodaliteiten. Daarnaast heeft het BVOM het gezag over de politiediensten van het KLPD, verwerkt zij de processen-verbaal van de KLPD en adviseert zij over de handhaafbaarheid van (verkeers)wet- en regelgeving. Voorts fungeert het BVOM als expertisecentrum voor de parketten van het OM en is zij verantwoordelijk voor de vervolging van de transportcriminaliteit.

Startmoment van ieder strafrechtelijk onderzoek is het moment waarop sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Het strafrechtelijk onderzoek is er op gericht onderzoek te doen naar de feitelijke gebeurtenis, de causaliteit, de toepasselijke wet- en regelgeving en de mate van toerekenbaarheid aan één of meerdere natuurlijke personen en/of rechtspersonen.

Bij een ongeval is het de taak van de politie om de ongevallocatie af te zetten, hulpdiensten te begeleiden, initieel onderzoek te verrichten en daarvan verslag te doen aan de Officier van Justitie (OvJ) onder wiens gezag verder onderzoek plaatsvindt. Het is de taak van de OvJ om

te beslissen of nader strafrechtelijk onderzoek dient plaats te vinden. Zo ja, dan heeft hij de verdere leiding hierover. Hij kan een gerechtelijk vooronderzoek vorderen door een rechter-commissaris die de verdachte, getuigen of deskundigen kan horen en beslist over de inzet van bijzondere dwangmiddelen door het OM. Uiteindelijk neemt de OvJ een vervolgingsbeslissing. Dat kan zijn een sepot, een transactie of een dagvaarding van de verdachte. In het laatste geval dient de verdachte op basis van de hem tenlastegelegde feiten voor de strafrechter te verschijnen waarbij het OM deze feiten aan de hand van de bewijsmiddelen zal moeten aantonen en de strafeis formuleert.

Indien bij een ongeval betrokken personen in het kader van het strafrecht worden verhoord, geldt een aantal bijzondere regels. Zo dient een verdachte vóór het verhoor te worden medegedeeld dat hij niet tot antwoorden verplicht is. De cautie vloeit voort uit het beginsel dat niemand verplicht is om aan zijn eigen veroordeling mee te werken. Getuigen en getuigedeskundigen die ter terechtzitting worden gehoord staan onder ede en zijn verplicht naar waarheid te verklaren. Doen zij dat niet dan is sprake van meened. Voorts geldt op grond van artikel 162 Wetboek van strafvordering een aangifte – en informatieplicht voor ambtenaren die ambtshalve kennis hebben genomen van een misdrijf. Artikel 69, vierde lid, Rijkswet bepaalt evenwel dat onderzoekers van de raad niet als getuige of als deskundige kunnen worden opgeroepen over een door hen onderzocht voorval.

Vanwege de verschillende soorten onderzoeken en de daarbij behorende verschillende spelregels, is het van belang dat iedere instantie vooraf duidelijk maakt naar betrokkene wat de status is van het desbetreffende onderzoek en wat zijn rechten en plichten zijn. Het kan daarom noodzakelijk zijn dat iemand meerdere malen wordt gevraagd zijn verhaal te doen.

Indien naar een voorval zowel een strafrechtelijk onderzoek door het OM als een onderzoek door de raad wordt uitgevoerd, dan kunnen zich complexe situaties voordoen. Het OM en de raad hebben beide vergaande bevoegdheden. De wederzijdse onderzoeken zullen zich voor een deel op dezelfde aspecten richten. Daarom kwam in 2005 een afstemmingsprotocol tot stand tussen de raad en het OM als bedoeld in artikel 24 van het Besluit Onderzoeksraad voor veiligheid¹⁷. Doel is zoveel mogelijk te voorkomen dat de voortgang van het ene onderzoek belemmeringen opwerpt voor het andere onderzoek. Het uitgangspunt is dat de raad en het OM primair elk hun eigen taakvervulling hebben en dat ze elkaar niet hinderen. Waar zinvol en mogelijk vindt samenwerking plaats waarbij raad en OM elkaar zo veel mogelijk tegemoet komen, voor zover de evenwichtige belangen van (één van) beide zich daar niet tegen verzetten. Een vergelijkbaar document kwam in 2007 tot stand tussen het OM en de IVW.

De afspraken betreffen het plegen van overleg over de inrichting van de onderscheiden on-

¹⁷ Zie *Stcrt.* 2005, 211. Dit afstemmingsprotocol vormt een bijlage bij de Aanwijzing afstemmingsprotocol onderzoeksraad voor de veiligheid – Openbaar Ministerie van het College van procureurs-generaal.

derzoeken, het uitwisselen van informatie, het beheer van de plaats van het voorval/delict, de inzet van externe instanties of deskundigen, het verrichten van destructief onderzoek, het in beslag nemen en onderzoeken van voorwerpen, gegevens en andere bescheiden en het vrijgeven van in beslag genomen voorwerpen en het laten verrichten van sectie op een stoffelijk overschot.

De heer Middeldorp gaf aan dat artikel 69 Rijkswet ziet op de uitsluiting van bewijs in straf-, civiele – en tuchtrechtelijke procedures van de in lid 1 bedoelde bewijsmiddelen, tenzij deze gebruikt kunnen worden in een strafrechtelijk onderzoek naar moord, doodslag, gijzeling of een terroristisch misdrijf. Dit artikel beoogt de belemmering van informatievergaring door de raad te voorkomen. De heer Middeldorp stelde daarbij de vraag wat de ratio van de wetgever is geweest om ook de gegevens van technische – gegevensdragers zoals een flight data recorder als bewijs uit te sluiten? Het betreft immers een objectief – technische registratie van gegevens die plaatsvindt onafhankelijk van de wil van personen.

Een mogelijke consequentie van de beperkingen van artikel 69 is dat er onvoldoende bewijs kan worden vergaard voor een succesvolle vervolging. De vraag kan worden gesteld of het maatschappelijk aanvaardbaar is dat een strafrechtelijke reactie uitblijft, waar deze vanuit het oogpunt van bestraffing van de verantwoordelijke, als preventief signaal naar de sector en als genoegdoening jegens slachtoffers en samenleving wenselijk is? De heer Middeldorp verwees daarbij naar artikel 12 van annex 13/30 van het Verdrag van Chicago. Op grond van deze bepaling kan de rechter in geval van samenloop van onderzoeken bij een luchtvaartongeval zelf de afweging maken of informatie wel of niet in een strafrechtelijk onderzoek mag worden gebruikt. Artikel 69 is veel absolueter.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt dat indien geen raadsonderzoek wordt ingesteld, deze beperking uiteraard niet van toepassing is en dergelijke bewijsmiddelen in andere procedures gebruikt mogen worden.

Wat betreft het eindrapport bepaalt artikel 61 Rijkswet weliswaar dat een conclusie of aanbeveling geen vermoeden van schuld of aansprakelijkheid behelst, maar dat zo'n rapport wel een causaal verband kan vastleggen. De causaliteit is een conditio sine qua non voor de vaststelling van strafrechtelijke schuld. Het rapport kan daarom toch van belang zijn voor de vervolgingsbeslissing door het OM en de beoordeling van zaak door de strafrechter, ook al is het rapport op grond van artikel 69 uitgesloten als strafrechtelijk bewijs. Een rapport kan ook niet uitgesloten worden van inbeslagneming en kan dus ook om die reden als sturingsinformatie relevant zijn bij een strafrechtelijk onderzoek. De strafrechter kan ook ambtshalve kennis willen nemen van rapport voor wat betreft de causaliteit. Een andere wijze waarop het rapport een rol in het strafproces kan spelen (bij het onderzoek ter terechtzitting) is indien

de verdediging het rapport gebruikt als contra-indicatie voor een bewezenverklaring van het tenlastegelegde strafbare feit.

Een bijzondere situatie kan ontstaan indien er sprake is van meerdere verdachten. Het eindrapport kan voor de ene verdachte belastend zijn (maar mag niet als bewijs worden gebruikt) en voor de andere verdachte ontlastend en kan dan wel door de verdediging in het geding gebracht worden. Ook kunnen er vragen rijzen indien de raad een onderzoek afbreekt of juist in een later stadium, als reeds strafrechtelijk onderzoek plaatsvindt, zelf ook nog een onderzoek start.

Afsluitend concludeerde de heer Middeldorp dat de afstemming met andere onderzoeksinstanties in geval van samenloop over het algemeen goed verloopt. Eventuele problemen worden door de onderzoeksleiders direct opgelost. De bijzondere positie van de raad en de wettelijke beperkingen voor strafrechtelijke – en andere procedures is een relatief nieuw fenomeen waarbij de betekenis van een aantal bepalingen (nader) zal moeten blijken uit toekomstige jurisprudentie. Daarbij dient de vinger aan de pols te worden gehouden voor wat betreft de implicaties van artikel 69 voor strafrechtelijk optreden. In de in 2008 voorziene evaluatie van de Rijkswet kan de praktijkervaring met samenloop worden betrokken.

Vragen en discussie

Na de presentatie van de sprekers volgde een levendige discussie met de zaal, waaronder vertegenwoordigers van de rechterlijke macht, de advocatuur en belanghebbende bedrijven en organisaties. Daar kwamen ondermeer de volgende punten aan de orde.

Het afstemmingsprotocol tussen de raad en het OM van 2005 is na evaluatie ongewijzigd verlengd.

Onduidelijk bleef of de inschakeling door de raad van werknemers/onderzoekers van het bedrijf /organisatie dat wordt onderzocht, tot problemen leidt. Met name bij ongevallenonderzoek in de luchtvaart – en spoorsector is hier blijkbaar sprake van geweest. Deze problemen betreffen vooral de loyaliteit en onafhankelijkheid van deze werknemer.

Een ander probleem betreft het conceptrapport van de raad, waarop een embargo rust. Hierdoor is de onderzochte c.q de verdediging niet op de hoogte van alle ten grondslag liggende stukken en feitenmateriaal en kan zich wellicht niet adequaat op zijn verdediging voorbereiden. Hiermee zou niet voldaan zijn aan de noodzakelijke transparantie ten behoeve van verificatie, die normaal gesproken in procedures gegarandeerd wordt door de mogelijkheid van nalezing van de verslaglegging door de betrokkene(n).

Wat betreft afgeschermd (geheime) informatie bevestigde de heer Sloetjes dat deze niet ten grondslag ligt aan de conclusies van de raad.

Verder kwam de uitvoering van artikel 69, het zogenaamde uitsluitingsartikel, ter sprake. Enerzijds werd vanuit de civiele advocatuur aangegeven, dat het eindrapport van de raad informatie kan bevatten die een partij goed zou kunnen gebruiken in een civiele procedure en dat het – voor die partij – ongewenst is dat dit door artikel 69 niet mogelijk is. De heer Sloetjes gaf aan dat de raad er een sterk voorstander van is om het verbod op het gebruik van het eindrapport als bewijs in procedures te handhaven. De raad onderschrijft namelijk nadrukkelijk het belang van de reden waarom dat verbod destijds in de wet is opgenomen, te weten het creëren van een zo groot mogelijke bereidheid om relevante informatie van een ongeval te verstrekken. Anderzijds werd door een aanwezige rechter opgemerkt, dat er naar zijn oordeel niet terughoudend hoeft te worden omgegaan bij het desgevraagd verstrekken van het eindrapport van de raad aan de rechterlijke macht. Naar zijn oordeel zijn rechters voldoende in staat om kennis te nemen van de inhoud van zo'n rapport maar die inhoud vervolgens niet 'als bewijs' mee te wegen in hun juridische beoordeling. De heer Sloetjes merkte op dat de eindrapporten van de raad voor iedereen (inclusief de rechterlijke macht) toegankelijk zijn via de website. Vanuit de advocatuur werd aangevoerd dat het onvoldoende controleerbaar en ook twijfelachtig is of rechters de opgegeven scheiding in de praktijk wel (kunnen) maken.

Benadrukt werd dat artikel 69 niet alleen voor het strafrecht geldt maar ook voor het civiele -, het tucht - en het bestuursrecht.

Wat betreft de behandeling van de raad van verklaringen van de onderzochte bestaat er bovendien een belangrijk verschil met de behandeling van verklaringen door het OM evenals bij het opleggen van een bestuurlijke boete, waarbij immers sprake is van het instrument van de cautie. De Rijkswet bepaalt dat betrokkenen/getuigen verplicht zijn om aan de raad ook de informatie te verstrekken die 'belastend' voor hen kan zijn. Op dit punt heeft de wetgever voorrang gegeven aan het algemene belang om zo goed mogelijk veiligheidslessen te kunnen trekken. Ter bevordering van de bereidheid tot het verstrekken van informatie aan de raad zijn de eerder toegelichte afschermingsbepalingen in de wet opgenomen.

Tenslotte kwam de invloed van de pers ter sprake bij ongevallenonderzoek, waarbij op terughoudendheid in berichtgeving van de kant van de raad werd aangedrongen.

De bijeenkomst werd afgesloten met een woord van dank aan de drie inleiders waarna iedereen bij de door NS aangeboden borrel kon napraten.

Meest relevante artikelen Rijkswet onderzoeksraad voor veiligheid

Artikel 3

De raad heeft, met het uitsluitende doel toekomstige voorvallen te voorkomen of de gevolgen daarvan te beperken, tot taak te onderzoeken en vast te stellen wat de oorzaken of vermoedelijke oorzaken van individuele of categorieën voorvallen en van de omvang van hun gevolgen zijn en daaraan zo nodig aanbevelingen te verbinden.

Artikel 55

1. Ter afronding van zijn onderzoek stelt de raad een rapport op.
2. Het rapport bevat in ieder geval, voor zover het onderzoek zich daartoe uitstrekt:
 - a. een analyse van de toedracht van het voorval en het omgaan met de gevolgen alsmede de gegevens waarop deze analyse berust;
 - b. de vaststelling van de oorzaken of de vermoedelijke oorzaken van het voorval en de omvang van zijn gevolgen;
 - c. indien daartoe aanleiding bestaat, de constatering van structurele veiligheidstekorten en daaraan verbonden aanbevelingen.
3. In het rapport worden gegevens, ontleend aan documenten en andere gegevensdragers als bedoeld in artikel 69, eerste lid, onderdeel a tot en met e, slechts opgenomen voor zover zij wezenlijk zijn voor de analyse van de toedracht van het voorval of de onderbouwing van de conclusies. Het rapport vermeldt niet de naam, het adres of identificatiegegevens van gelijksoortige aard ten aanzien van de personen die betrokken zijn bij een ongeval of incident.
4. De raad kan een rapport in twee gedeelten uitbrengen indien hij een onderzoek instelt naar zowel een voorval als het omgaan met de gevolgen daarvan. Indien het rapport in twee gedeelten wordt uitgebracht, gelden de voorschriften met betrekking tot het rapport voor elk van beide gedeelten.
5. Bij ministeriële regeling kunnen nadere voorschriften omtrent het rapport worden vastgesteld.

Artikel 61

Een conclusie of aanbeveling behelst niet een vermoeden van schuld aan of aansprakelijkheid wegens een voorval.

Artikel 69

1. Niet kunnen in een strafrechtelijke, tuchtrechtelijke of civielrechtelijke procedure als bewijs worden gebruikt, noch kan een disciplinaire maatregel, een bestuurlijke sanctie of een bestuurlijke maatregel worden gebaseerd op:
 - a. verklaringen van personen, afgelegd in het kader van het onderzoek van de raad, tenzij degene die de verklaring heeft afgelegd daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven;
 - b. met een technisch hulpmiddel vastgelegde communicatie tussen personen die betrokken

- zijn geweest bij het laten functioneren van een vervoermiddel;
- c. in het kader van het onderzoek van de raad vastgelegde medische of privé-informatie betreffende personen die betrokken zijn geweest bij een door de raad onderzocht voorval, tenzij de betrokken persoon daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven;
 - d. gegevens die zijn ontleend aan een vluchtrecorder, een cockpit voice recorder of een reisgegevensrecorder, gebruikt in de scheepvaart, en transcripten daarvan;
 - e. meningen, geuit in het kader van het analyseren van het onderzoeksmateriaal;
 - f. door de raad opgestelde documenten.
2. Ten behoeve van een strafrechtelijk of tuchtrechtelijk onderzoek of een procedure tot oplegging van een disciplinaire maatregel, een bestuurlijke sanctie of een bestuurlijke maatregel kunnen gegevensdragers als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, b, c, d en f, met uitzondering van het in artikel 55, eerste lid, bedoelde rapport, niet ter inzage worden gevorderd of in beslag worden genomen. Op verzoek kunnen verklaringen als bedoeld in het eerste lid onderdeel a echter ter inzage worden gegeven, indien degene die de verklaring heeft afgelegd, daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven en kan informatie als bedoeld in onderdeel c ter beschikking worden gesteld, indien degene wie de informatie betreft, daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven.
 3. In afwijking van het eerste en tweede lid kunnen gegevensdragers als bedoeld in het eerste lid, onderdelen b en d, als bewijs worden gebruikt en ter inzage worden gevorderd of in beslag worden genomen, indien het een strafrechtelijk onderzoek betreft naar een gijzeling, moord, doodslag of een strafbaar feit met het oogmerk om de bevolking of een deel der bevolking van een land vrees aan te jagen, dan wel een overheid of internationale organisatie te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te destabiliseren of te vernietigen.
 4. Een onderzoeker wordt ter zake van een onderzoek waarbij hij betrokken is of is geweest, niet als getuige of deskundige opgeroepen.
 5. Het eerste lid, aanhef en onderdeel a, en het tweede lid voor zover het betrekking heeft op een gegevensdrager als bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, is niet van toepassing bij de vervolging van een getuige of deskundige ter zake van meened in verband met een door hem voor de raad afgelegde verklaring.

Artikel 70

De raad, de medewerkers van het bureau, de algemeen secretaris en de overige onderzoekers doen geen aangifte van strafbare feiten waarvan ze bij de uitoefening van hun functie bij de raad kennis hebben gekregen, bij een opsporingsambtenaar, met uitzondering van de gevallen bedoeld in de artikelen 160 en 162 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering, meened, de bij artikel 81 strafbaar gestelde feiten, alsmede de feiten strafbaar gesteld in de artikel 179 tot en met 182 en 184 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht, de artikelen 185 tot en

met 188 en 190 van het Wetboek van Strafrecht van de Nederlandse Antillen en de artikelen 185 tot en met 188 en 190 van het Wetboek van Strafrecht van Aruba, voor zover deze feiten betrekking hebben op artikel 40, eerste lid.

Artikel 5.12 annex 13 Treaty of Chicago

The State conducting the investigation of an accident or an incident shall not make the following records available for purposes other than accident or incident investigation, unless an appropriate authority for the administration of justice in that State determines that their disclosure outweighs the adverse domestic and international impact such action may have on that or any future investigations:

- a. all statements taken from persons by investigation authorities in the course of their investigations;
- b. all communications between persons having been involved in the operation of aircraft;
- c. medical or private information regarding persons involved in that accident or incident;
- d. cockpit voice recordings and transcripts from such recordings; and
- e. opinions expressed in the analysis of information, including flight recorder information.